

СТАТТІ ПРИСВЯЧЕНІ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 910.3; 911.3; 631.15.017.3

*Мотузенко Олена Олександрівна,
кандидат географічних наук, доцент*

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м.Київ, Україна, e-mail:
o.motuzenko@mbfnabat.org

Джанкола Дарина Вадимівна

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м.Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД ІТАЛІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ ЕНОГАСТРОНОМІЧНИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ НА ПРИКЛАДІ СИСТЕМИ ДОРІГ ВИНА ТА СМАКУ ЛОМБАРДІЇ

Метою статті є дослідження ролі продуктів із захищеними географічними зазначеннями у економічному та туристичному розвитку регіону Ломбардія (Північна Італія) та визначення інструментів для збалансованого розвитку сільських територій засобами еногастрономічного туризму для їх подальшої імплементації в Україні.

Методика. В основу дослідження покладено загальнонаукові методів аналізу та синтезу інформації з офіційних джерел.

Результати. Визначено змістовну суть поняття «Дороги Вина та Смаку», описано одну з кращих практик організації системи гастрономічних маршрутів на прикладі системи Доріг Вина та Смаку регіону Ломбардія та роль продуктів із захищеним географічним зазначення, як об'єктів туристичного тяжіння.

Наукова новизна. Висвітлена структурна організація (організаційно-управлінська, компонентна та територіальна) системи Доріг Вина та Смаку регіону Ломбардія.

Практична значимість. У практичному аспекті визначені стратегічні напрямки імплементації інноваційного досвіду регіону Ломбардії в процесі розвитку еногастрономічного туризму в Україні.

Ключові слова: географічні зазначення, еногастрономічний туризм, Дороги вина та смаку.

*Мотузенко Елена Александровна
кандидат географических наук, доцент*

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина,
e-mail: o.motuzenko@mbfnabat.org

Джанкола Дарина Вадимовна

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина

ИННОВАЦИОННЫЙ ОПЫТ ИТАЛИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ ЭНОГАСТРОНОМИЧЕСКИХ ТУРИСТИЧЕСКИХ МАРШРУТОВ НА ПРИМЕРЕ СИСТЕМЫ ДОРОГ ВИНА И ВКУСА ЛОМБАРДИИ

Целью статьи является исследование роли продуктов с защищенным географическим наименованием в экономическом и туристическом развитии региона Ломбардия (Северная Италия) и определение путей для сбалансированного развития сельских территорий инструментами еногастрономического туризма для их дальнейшей имплементации в Украине.

Методика. В основу исследования положены общенаучные методы анализа и синтеза информации с официальных источников.

Результаты. Определена содержательная суть термина «Дорога Вина и Вкуса», описано одну из лучших практик организации системы гастрономических маршрутов на примере системы Дорог Вина и Вкуса региона Ломбардия и роль продуктов с защищенным географическим наименованием, как объектов туристического тяжения

Научная новизна. Выявлено структурную организацию (организационно-управленческую, компонентную и территориальную) системы Дорог Вина и Вкуса региона Ломбардия.

Практическая значимость. В практическом аспекте определены стратегические направления имплементации инновационного опыта региона Ломбардия в процессе развития еногастрономического туризма в Украине.

Ключевые слова: географические наименования, еногастрономический туризм, Дороги вина и вкуса.

Motuzenko Olena Oleksandrivna,
Ph.D. in Geography, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail:
o.motuzenko@mbfnabat.org

Giancola Daryna Vadimovna

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine

INNOVATIVE EXPERIENCE OF ITALY IN THE ORGANIZATION OF ENOGASTRONOMIC TOURISM ROUTES ON THE EXAMPLE OF THE WINE AND TASTE ROAD OF LOMBARDY

The aim of the article is to investigate the role of products with a protected geographical indication in the economic and tourist development of the Lombardy region (Northern Italy) and to define tools for the balanced development of rural areas by means of enogastronomic tourism for their further implementation in Ukraine.

Methodology. The research is based on general scientific methods of analysis and synthesis of information from official sources.

Results. The meaning of the “Wine and Taste Road” is defined, described one of the best practices of organization a gastronomic route system on the example of the Wine and Taste Road system in the Lombardy region and the role of products with a protected geographical indication as objects of tourist attraction.

Scientific novelty. The structural organization (organizational, managerial, component and territorial) of the Wine and Taste Roads system of the Lombardy region is revealed.

Practical significance. In the practical aspect identified strategic directions of implementing the innovative experience of the Lombardy region in the process of development of gastronomic tourism in Ukraine.

Key words: geographical indications, enogastronomic tourism, wine and taste roads.

Постановка проблеми. Питання дослідження найкращих європейських практик диверсифікації виробництва на сільських територіях засобами винного та гастрономічного туризму та визначення механізмів імплементації інноваційного європейського досвіду для розвитку сільських територій набувають особливої актуальності для України. Визначення найбільш вдалих проектів-прототипів регіонального розвитку забезпечить можливість трансферу інновацій для розвитку гастрономічного туристичного продукту в українських реаліях, його ефективного маркетингу та визначення оптимальних моделей управління.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Авторами проаналізовано діяльність Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) щодо розвитку винного (ено-) та гастрономічного туризму на основі тематичних звітів організації, матеріалів Всесвітніх форумів ЮНВТО з гастрономічного та винного туризму [1,3-7,16]. Також визначено головні напрямки діяльності Гастрономічної та Винної Мереж ЮНВТО (UNWTO Gastronomy Tourism Network, Wine Tourism Network), як особливої організаційної форми діяльності ЮНВТО, покликаної сприяти сталому розвитку винного та гастрономічного туризму у світі: формування стратегії розвитку та просування винного та гастрономічного туризму, забезпечення мережевого співробітництва від глобального до локального рівнів для приватних, державних та наукових органів для взаємодії, обмінів і доступу до відповідної інформації, одночасно забезпечуючи переваги безпрецедентної платформи для створення, поширення і впровадження інноваційних концепцій та моделей державно-приватного партнерства; розробка механізмів інтеграції гастрономії як ключового ресурсу в сталий розвиток туризму; забезпечення законодавчо-регламентних норм для повної прозорості в державно-приватному співробітництві з розвитку винного та гастрономічного туризму [17,18].

Визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі в Україні відбувається активна інтеграційна взаємодія між туристичною, виноробною галузями та галуззю виробництва таких харчових продуктів, як сири, мед, ковбасні вироби та інших традиційних продуктів, в результаті чого швидкими темпами формується сектор винного та гастрономічного туризму та рекреації. Основним завданням даного сектору є створення унікального еногастрономічного туристичного продукту, який забезпечить якість еногастрономічних туристичних послуг та гарантію харчової безпеки туриста.

Визнання та розвиток Україною європейських систем якості харчових продуктів, таких як «Система географічних зазначень» надасть ефективний інструмент для забезпечення гарантії харчової безпеки туриста. На сучасному етапі в країні діє Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», який визначає такі види географічних зазначень, як «назва походження товару» та «географічне зазначення походження». Очікує другого читання у Верховній Раді України законопроект № 6023 [2], розроблений за участі провідних європейських експертів, який дозволить гармонізувати національне та європейське законодавство щодо системи географічних зазначень. Завдяки підтримці Проекту Європейської Комісії «Підтримка системи географічних зазначень в Україні», триває робота над проектом закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень, захист прав на гарантовані традиційні особливості та застосування схем якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів», який розробляється у відповідності до Регламенту (ЄС) №1151/2012 Європейського Парламенту та Ради ЄС від

21 листопада 2012 р. щодо схем якості для сільськогосподарської продукції та продуктів харчування.

Дані факти свідчать про те, що в Україні розпочався процес імплементації європейських систем якості харчових продуктів. Це дозволить національним виробникам традиційних продуктів харчування та вин отримати дієві механізми створення додаткової вартості продуктів з географічним зазначенням походження (надалі – продуктів ГЗ), сприятиме відкриттю нових експортних ринків, диверсифікації виробничої діяльності за рахунок надання еногастрономічних туристичних послуг. Однак слід зазначити, що в Україні у законодавчо – регламентному вимірі винний та гастрономічний туризм не візуалізовані, що унеможлиблює системний розвиток даного види туризму, включаючи стандарти якості та такі інструменти диверсифікації виробництва на сільських територіях, як «Дороги Вина та Смаку».

Формулювання цілей статті. Дослідження спрямовано на визначення ролі продуктів із захищеними географічними зазначеннями у економічному та туристичному розвитку регіону Ломбардія (Північна Італія) та визначення інструментів для збалансованого розвитку сільських територій засобами еногастрономічного туризму для їх подальшої імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Італія вважається однією з країн-лідерів еногастрономічного туризму. Щорічно туристами в Італії витрачається близько 73 мільярдів євро, з яких майже 12 мільярдів (16,1%) витрачаються на вина та продукти харчування, в тому числі сир, в'ялене м'ясо та оливкову олію. Третина всіх туристів повертаються додому з гастрономічними сувенірами, витрачаючи при цьому в середньому 10 євро [8]. Основними об'єктами туристичного тяжіння стають традиційні продукти та продукти ГЗ а також місця їх виробництва та споживання (сироварні, виноробні, ферми, локальні ресторани, енотеки та інші) та промоції (еногастрономічні фестивалі та інші івенти). Прямі продажі у крамницях на виноробнях складають 10-20% від загального прибутку малих та середніх виноробних підприємств. Тенденція до збільшення даного відсотка особливо простежується у невеликих господарствах [8].

Історія розвитку винно-гастрономічного туризму в Італії становить понад 100 років. На теперішній час в Італії налічується понад 150 «Винних доріг». Однак лише в 1999 р. Палатою Депутатів та Сенатом Республіки Італія було прийнято Закон про «Дороги вина» №268/1999, метою якого є підтримка та розвиток виноробних регіонів, акцентуючи увагу на місцях виробництва якісної продукції з географічним зазначенням походження (відповідно до закону від 10 лютого 1992 року № 164), шляхом створення «Доріг вина», як організованих гастрономічних маршрутів, які мають спеціальне маркування, що позначає природні, культурні та екологічні цінності території та господарства, які виробляють продукцію ГЗ та

високоякісну традиційну продукцію і відкриті для відвідування туристами [15].

Відповідно до статті 2 закону № 730 від 5 грудня 1985 року, прийом та надання послуг гостинності туристам, у тому числі дегустації сільськогосподарської продукції, організація відпочинку, культурно-просвітницька діяльність, яка проводиться у межах «Доріг вина» віднесені до послуг агротуризму [12].

Італії включає 20 регіонів, 5 з яких мають спеціальний автономний статус, тому Указом Міністра сільського господарства Італії після набуття чинності Закону про «Дороги вина», за погодженням між державою, регіонами і автономними провінціями Тренто і Бользано, були визначені мінімальні стандарти якості до надання послуг у межах «Доріг вина». Положення Закону про «Дороги вина» також спрямовані на підвищення якості інших «Доріг смаку», які популяризують якісні традиційні продукти та сировину (особливо оливкову олію). Подальший розвиток законодавчо-регламентної бази еногастрономічного туризму відбувся у березні 2019 року підписанням Наказу Міністерства сільського господарства, продовольства, лісового господарства та туризму «Про керівні принципи та рекомендації щодо мінімальних вимог до якості та стандартів для здійснення діяльності з туризму» [14]. Даний Указ є наступним кроком законодавчого регулювання діяльності виноробних підприємств з прийому туристів, їх ознайомлення з продукцією підприємства та виробничим процесом, проведення дегустації, пропонуючи особливі експериментальні еногастрономічні туристичні маршрути, заохочуючи подорожі, відпочинок та туристичний ринок в цілому. Положення Указу спрямовані на підтримку всіх представників ланцюга постачання, просування унікального продукту у тісному зв'язку із природними та культурними особливостями території, поширення еногастрономічної культури та сприяння формуванню національного гастрономічного бренду Італії. Таким чином, держава на національному рівні забезпечила законодавчо-регламентну базу для розвитку еногастрономічного туризму що визначило структурну організацію таких інструментів, як «Дороги вина» на регіональному та локальному рівнях.

Ломбардія це північний, найбільш розвинений регіон Італії, площа якого складає 23863,65 кв.км, з населенням 10045650 осіб. У складі регіону 11 провінцій (1509 комун) та столичне місто Мілан (Рис.1). Ломбардія займає друге місце в національному рейтингу вартості виробництва продовольства із зазначенням місця походження категорії DOP (*Захищене Найменування за Походженням* / IGP (*Захищене Географічне Зазначення*), поступаючи перше місце лише регіону Емілія-Романья, з щорічним економічним впливом в 1,5 млрд. євро. Вартість виробленої в Італії продукції складає близько 6,6 мільярда євро, що означає, що на Ломбардію припадає понад 20 відсотків загальної кількості виробництва продуктів

харчування країни зазначених категорій [2]. Основною продукцією з точки зору вартості продукції є:

- «Грана Падано» (Grana Padano DOP),
- «Брезаола-делла-Вальтелліна» (la Bresaola della Valtellina IGP),
- «Парміджано Реджіано» (il Parmigiano Reggiano DOP),
- «Горгонзола» (il Gorgonzola DOP).

На рівні провінцій, дві третини загальної економічної вартості продукції Ломбардії DOP / IGP виробляються в трьох провінціях:

- Брешія (422 млн. Євро),
- Мантова (384 млн. Євро)
- Сондріо (234 млн. Євро).

Що стосується вина, вартість продукції Ломбардії становить 125 млн. Євро, в результаті чого регіон посідає сьоме місце в Італії. Провінції, лідери виробництва:

- Брешія (58,1 млн. Євро),
- Павія (51,5 млн. Євро)
- Сондріо (6,3 млн. Євро).

Рис.1. Схема адміністративно-територіального поділу регіону Ломбардія.

В цілому Ломбардія – це визнаний регіон еногастрономічних скарбів, що складається з більш ніж 300 визнаних і сертифікованих продуктів з географічним зазначенням (надалі продуктів ГЗ): 20 DOP і 14 IGP, 41 вино категорій DOCG (*Найменування Контрольоване та Гарантоване за Походженням*), DOC (*Найменування Контрольоване за Походженням*) і IGT (*Зазначення місця походження*), 250 традиційних агропродовольчих унікальних продуктів, виготовлених методами обробки, збереження та дозрівання, які зберігалися та використовувалися на даній території не менше 25 років. Всі ці продукти, пов'язані з традиційним виробництвом, яке зберігається та передається поколіннями фермерів, що сприяє захисту біорозмаїття територій та підтримці і популяризації традиційного типу харчування, обумовленого місцевими історичними та

культурними традиціями. Із загальної кількості італійських продуктів, визнаних Європейською Комісією, в регіоні Ломбардія виробляється 12% DOP і 11,6% IGP, за винятком вин. Ломбардія була одним з перших італійських регіонів, який розробив концепт розвитку еногастрономічного туризму через **регіональну систему локальних Доріг Вина та Смаку** [9, 10, 13].

Організаційно-управлінська структура системи Доріг Вина та Смаку Ломбардії.

На теперішній час у Ломбардії налічується 2037 кілометрів маршрутів з уніфікованим ознакуванням, які складають систему з 12 Доріг Вина та Смаку Ломбардії, з яких 8 є суто Дорогами Вина (Див. Рис.2).

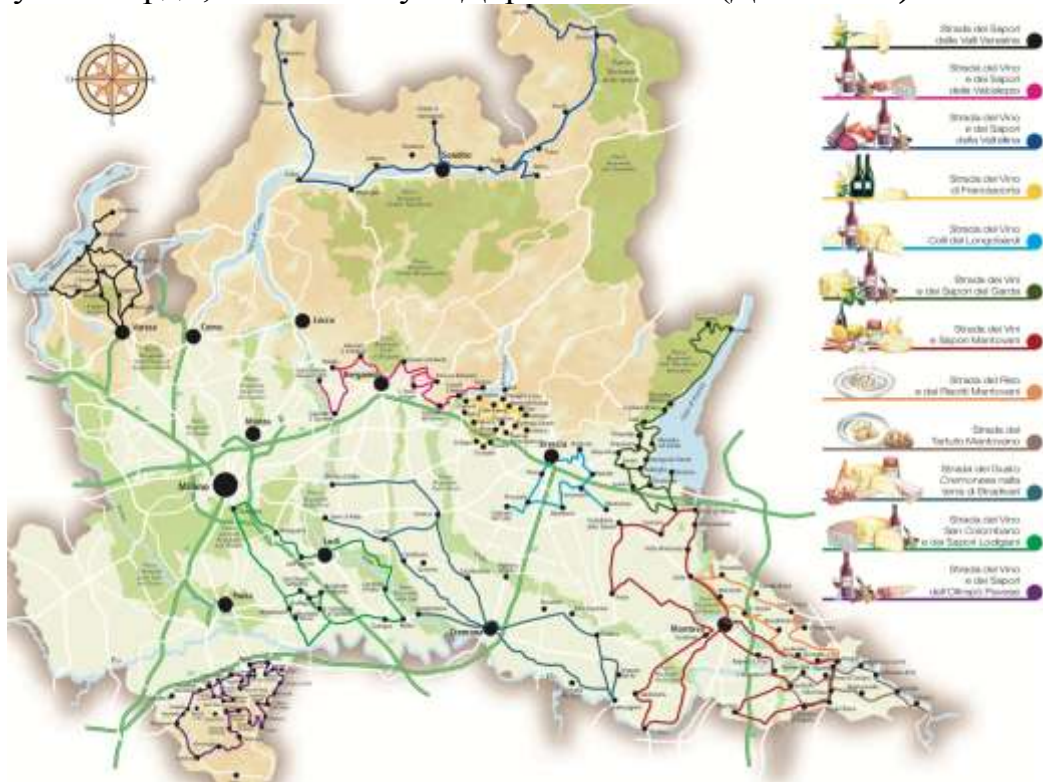

Рис.2. Карто-схема «Система Доріг Вина та Смаку Ломбардії» [2]

Це реальні маршрути, визнані органами регіональної влади, які пов'язують 124 міста між Альпами та річкою По та представляють понад 300 визнаних і сертифікованих типових гастрономічних продуктів, які розкривають унікальні характеристики територій та формують її еногастрономічну спадщину:

1. Дорога Вина та Смаку Вальтелліна;
2. Дорога Смаків долини Варезіне;
3. Дорога Вина та Смаків Валькалепіо;
4. Винна дорога Франчіакорта;
5. Винна дорога Лонгобардських пагорбів;
6. Дорога Вина та Смаків Гарди;
7. Дорога Вина та Смаку Мантови;
8. Дорога рису та Мантованського ризотто;
9. Дорога мантованського трюфелю;

10. Дорога Смаку Кремони на землі Страдіварі;
11. Дорога Вина Сан-Коломбано та Смаку Лодіджані;
12. Дороги Вина та Смаку Ольтрепо Павезе.

Фокусними об'єктами туристичного тяжіння на Дорогах Вина та Смаку виступають продукти з географічними зазначеннями та інші традиційні локальні продукти високої якості.

Система гастрономічних маршрутів розвивається за підтримки регіональної влади: Департаменту з питань сільського господарства, продовольства та Зелених Систем, Департаменту навколишнього середовища та клімату, Департаменту з питань територій та цивільного захисту. Управління системою Доріг Вина та Смаку Ломбардії здійснює регіональна недержавна організація - Федерація Доріг Вина і Смаків та сільського господарства Ломбардії (*Federazione delle Strade dei Vini e dei Sapori e all'agricoltura lombarda*) яка створена з метою стандартизації та поліпшення якості гастрономічної туристичної пропозиції та для впровадження відповідних методів навчання для операторів та учасників Доріг Вина та Смаку. Всі учасники Доріг Вина та Смаку, що входять до складу Федерації Доріг Вина і Смаків та сільського господарства Ломбардії, зобов'язані підтримувати визначені високі стандарти виробництва продуктів та послуг. В якості операторів для кожної Дороги Вина та Смаку створена окрема асоціація, яка представляє інтереси всіх локальних учасників Дороги.

Організаційно-компонентна структура системи Доріг Вина та Смаку Ломбардії.

Система «Доріг вина» має свою регуляторну базу, кваліфікаційні стандарти щодо її учасників - основних суб'єктів, які задіяні у наданні еногастрономічної туристичної послуги у межах «Дороги вина» або «Дороги Вина та Смаку».

Стандарти якості включають:

1. стандарти якості фермерських господарств, виноробних підприємств, консорціумів та виробничих кооперативів;
2. стандарти якості агротуристичних господарств;
3. стандарти якості енотек, винних магазинів та підвалів;
4. стандарти якості закладів харчування, таких як ресторани та таверни;
5. стандарти якості закладів гостинності відповідно до Закону № 4 135/2001, включаючи V&V, згадані в Законі. п. п. 11/99;
6. специфічні стандарти якості ремеслових підприємств;
7. специфічні стандарти якості для компаній, що здійснюються маркетинговою діяльністю;
8. специфічні стандарти якості для установ та асоціацій, що працюють у сфері культури та навколишнього середовища, консорціумів (об'єднань виробників) для виробництва та захисту типових продуктів та управління ГЗ, торгово-промислових палат, представників агровиробничого бізнесу, традиційних ремесел та сільського господарства, професійних

недержавних громадських організацій (НГО) та відповідних секторальних та інтерсекторальних об'єднань;

9. мінімальні стандарти для органів місцевого самоврядування та об'єднань - учасників «Дороги вина»;

10. мінімальні стандарти якості, специфічні для музеїв виноробства та винограду, давніх традицій виробництва та типових продуктів харчування;

11. специфічні стандарти якості для природоохоронних територій у межах «Дороги вина».

Основним суб'єктом надання туристичних послуг у межах «Доріг Вина та Смаку» виступають агровиробничі підприємства з виробництва традиційних високоякісних продуктів харчування та виноробні, виробничі та переробні підприємства, які об'єднані у консорціуми, асоціації або кооперативи. Вони повинні гарантувати надання наступних послуг:

а) бути розташованими на території маршруту з структурами, які виробляють або переробляють, або поширюють, або використовують принаймні один з унікальних якісних продуктів «Дороги вина та смаку»;

б) обладнати дегустаційний простір;

в) продавати продукти власного виробництва або переробки, які є традиційними для даної місцевості;

г) полегшити доступ до пунктів прийому туристів, обладнаних зон відпочинку;

д) розмістити на вході на підприємство відповідні знаки, які включають логотип регіону та/або спеціальний логотип «Дороги вина та смаку» та інформацію про підприємство: точну назву, контакти, зазначення туристичної гастрономічної пропозиції, дні та години роботи;

е) розмістити у доступному для відвідувачів місті карту території, якою проходить «Дорога вина та смаку», яка містить дорожній маршрут та місця надання еногастрономічної послуги (розглядаючи ландшафти, виробничий процес, вина та продукти харчування, а також страви традиційної кухні, як об'єкти туристичного тяжіння), з уніфікованою для всіх учасників графікою та логотипом, що визначає «Дорогу вина та смаку»;

ж) забезпечувати адекватне прибирання місць, розташованих поруч з виробництвом та за його межами, які повинні бути вільними від матеріального обтяження, невикористаного обладнання та іншого, що може стати перешкодою або небезпекою для відвідувачів. Ці площі повинні бути пристосованими та обладнаними для транзиту та зупинки туристів;

з) мати зону прийому для відвідувачів, оформлену відповідно до типового характеру місця;

і) встановлювати графік і години роботи для відвідування підприємства, відповідні тим, що були повідомлені органу управління «Дороги вина та смаку», який встановлений правилами функціонування «Доріг вина та смаку», розміщеними у відкритих соціальних мережах та на інформаційно-рекламних матеріалах;

- к) мати окремий туалет для відвідувачів;
- л) забезпечити прозорі умови продажу продукції та послуг;
- м) пропонувати відвідувачам інформаційні матеріали про «Дорогу вина та смаку», підготовлені або затверджені органом управління.

Для покращення еногастрономічної пропозиції виробниці та інші підприємства також можуть запропонувати додаткові послуги:

- а) персонал зі знанням іноземних мов;
- б) організація екскурсій на виноградники, до виноробні з метою надання інформації про навколишнє середовище та культурні традиції території, про типові вина та продукти харчування у межах «Дороги вина та смаку» та ознайомлення з процесом їх виробництва;
- в) підготовка приміщень, відкритих для громадськості (шоурумів), придатних для зберігання вин та гастрономічних продуктів відповідно до специфічних характеристик збереження;
- г) вино повинно розливатися у склянки, а підвали, які передбачають змішування винного матеріалу, повинні використовувати дегустаційні окуляри;
- д) наявність обладнаних місць відпочинку та забезпечення місць для паркування для людей з особливими потребами (за можливості, планування маршруту для відвідувачів за принципом безбар'єрності).

Майже всі подорожі по «Дорогам вина та смаку» включають пересування по спеціально прокладеним маршрутам (з відповідним уніфікованим маркуванням), відвідування виноградників, центрів виноробства, винних погребів, виробників якісних традиційних продуктів, ферм, ресторанів, крамничок місцевої гастрономічної продукції та інших об'єктів та івентів.

Регіональна система Доріг Вина та Смаку Ломбардії включає:

- 821 асоційованих учасників, у тому числі 200 виноробів (42 вина категорій DOCG, DOC та IGT,);
- 150 виробників інших традиційних продуктів;
- 100 ферм;
- ресторани та інші заклади харчування;
- заклади розміщення готельного та не готельного типу;
- 42 туристично-інформаційні пункти, 56 пунктів з сенсорним екраном з публічним доступом для інформаційно-консультативних послуг;
- пункти прокату спорядження з понад 300 велосипедами.

Всі Дороги Вина та Смаку позначені уніфікованими дорожніми знаками. Мандрівник, що подорожує по Дорогах Вина та Смаку Ломбардії, може легко пересуватися між виноробнями, винними підвалами, фермами, агротуристичними закладами, винними барами, тавернами та місцями розміщення, які дотримуються вимог виробництва або просування типових регіональних продуктів та забезпечують високий рівень туристичних еногастрономічних послуг на маршрутах, які поєднують у собі

ознайомлення з унікальними винами та типовими продуктами харчування гарантованої якості, ландшафтними та історико-культурними ресурсами території.

Дороги вина виступають інструментами для створення та комерціалізації еногастрономічних маршрутів, у якості туристичної пропозиції.

Маркетингові стратегії просування регіонального еногастрономічного туристичного продукту у межах системи Доріг Вина та Смаку Ломбардії. Ломбардія є першим італійським регіоном, який забезпечив використання «смарт технологій» у якості інструменту просування Доріг Вина та Смаку. Створено спеціальне програмне забезпечення (яке можна завантажити з Apple App Store або Android Google Store, через пошук Jeco Guides), що дозволяє мандрівникам отримати інтерактивне керівництво на індивідуальному смартфоні по кожній з 12 Доріг Вина та Смаку Ломбардії (Рис.3) [9].

Рис.3. Програмне забезпечення системи Доріг Вина та Смаку Ломбардії.

Кожна програма складається з розділів, що стосуються опису еногастрономічного маршруту, виробників типових продуктів, вин, страв та їх рецептів, а також деякої інформації про Федерацію Доріг Вина і Смаків та сільського господарства Ломбардії. Кожна дорога може переходити з карти, з інтуїтивними символами, і кожна програма знаходиться в "розширеній реальності" для смартфонів і планшетів. Таким чином, 12 інтерактивних гідів, супроводжують туристів у еногастрономічній подорожі з ознайомлення з типовими і якісними продуктами харчування і винами, органічно вписаними в традиції і культуру територій їх походження. Таким чином, турист може отримати комплексну якісну еногастрономічну послугу та гарантію харчової безпеки на гастрономічному маршруті.

Продукти ГЗ категорій DOP та IGP є візитівками еногастрономічних маршрутів та основними об'єктами туристичного тяжіння.

Дорога вина та смаку починається з альпійського регіону Ломбардії Вальтелліна протяжністю близько 200 кілометрів, який включає в себе область з захищеними географічними зазначеннями вин DOC і DOCG (від Sforzato di Valtellina до Rosso di Valtellina) не забуваючи про типові продукти, такі як Bresaola IGP, Bitto та Casera DOP, яблука Valtellina IGP, та Violino di Capra, разом з традиційними стравами, такими як Пиццокері (Pizzoccheri) або Скіатт (Sciatt).

Дорога Смаків долин Варезіне, проходить по гірській частині провінції Варезе та включає території Вальцерезіо, Валькувії, Валганни, Вальмаркіроло і долини дель Луїнес. Її довжина близько 150 кілометрів. Типові місцеві продукти ГЗ включають в себе: мед Варесіно (Miele Varesino DOP), Формаджелла дел Луїнезе (Formaggella del Luinese DOP), а також вино Ронкі Варезіні (Ronchi Varesini IGT) та традиційну страву Бруші (Brusci) (грубо нарізане тушковане м'ясо) і типове печиво «Погані та Хороші» (Brutti e Buoni).

У провінції Бергамо розташована Дорога вина та смаку Валкалепіо (Valcalepio), довжиною понад 100 кілометрів. Гастрономічними принадами тут є вина, такі як Валкалепіо (Valcalepio DOP) і Мускат Пассіто (Moscato Passito); сири, такі як Таледжіо (Taleggio DOP), Бранці (Branzi), Стракітунт (Strachitunt) та типові страви, такі як касончеллі (casoncelli) і полента. Далі, у межах провінції Брешіа, розташована відома Дорога вина Франчіакорта (Franciacorta), довжиною близько 80 кілометрів. Назва вина походить від латинських "Frapcae curtes", тобто франківських дворів невеликих громад бенедиктинських ченців, які протягом середньовіччя були звільнені від податків за перевезення товарів за умови, що вони відновлюють і обробляють довірену їм землю. На цій дорозі, на додаток до відвідування стародавніх абатств і престижних виноробних підприємств, які пропонують такі вина, як Франчіакорта (Franciacorta DOCG) та Себіно (Sebino IGT), можна спробувати такі відомі сири, як Сілтер (Silter) або Грана Падано (Grana Padano DOP) та оливкову олію ломбардійських озер (l'Olio Extravergine di Oliva Laghi Lombardi). Крім того, в провінції Брешіа розташована Винна Дорога Ломбардійських пагорбів - 90-кілометровий еногастрономічний маршрут між столицею Брешіа і останніми передгір'ями Альп. Дана територія з давніх часів використовується для виробництва вина та гастрономії, з якими туристи знайомляться, відвідавши численні винні підвали, ресторани та трактири, розташовані вздовж маршруту. Серед гастрономічних скарбів даної місцевості: традиційні салями та ковбаси, а також вина ГЗ: Боттікіно (Bottichino DOC), Капріано дель Колле (Capriano del Colle DOC), Монтенетто ді Брешіа (Montenetto di Brescia IGT) та Ронкі ді Брешіа (Ronchi di Brescia IGT). В глибині **Ломбардійського берега озера Гарда** розташована Дорога вина та смаку Гарди довжиною близько 200 кілометрів.

У провінції Мантови розташована Дорога Вина та Смаку Мантови, довжиною близько 300 кілометрів, яка пропонує наступні продукти ГЗ: сир

Грана Падано (Grana Padano DOP), сир Пармезан (Parmigiano Reggiano DOP), Мантованські груши (Pera Mantovana IGP), цибулю Серміде (Onion di Sermide), Мантованські гарбузи та дині, Мантованські саямі, а також вина ГЗ, такі як (Garda Colli Mantovani DOC) та (Lambrusco Mantovano DOC). У провінції Мантови також розташована Дорога рису та мантованського ризотто (Strada del Riso e dei Risotti Mantovani) довжиною близько 70 кілометрів та Дорога мантованського трюфелю (Strada del tartufo Mantovano), довжиною 130 кілометрів, яка охоплює крайню частину провінції Мантуя на кордоні з Емілією, відомої як ОльтреПо Мантовано (Oltrepò Mantovano) [10].

У провінції Кремони розташована Дорога Смаку Кремони на землі Страдіварі (Strada del Gusto Cremonese nella Terra di Stradivari), яка є найдовшим гастрономічним маршрутом Ломбардії і складає 560 кілометрів. Відома ця дорога смаку традиційними тістечка кремаші, марубіні (тип фаршированої пасти), або подібні до тих, що належать Торроне-ді-Кремона, Басі-ді-Кремона, Котехіно-Кремоне, Котогната або солодка гірчиця Мостарда-ді-Кремона.

Між містами Міланом і Лоді проходить Дорога Вина Сан-Коломбано та Смаку Лодіджіані (Strada del Vino San Colombano e dei Sapori Lodigiani), довжиною близько 120 кілометрів, яка пропонує гастрономічним туристам такі типові продукти, як Распадура (Raspadura), Лодіньянське граноне (Granone Lodigiano), вино Сан Коломбано (San Colombano) та рис. Рис є важливим компонентом і іншого гастрономічного маршруту – Дороги Вина та Смаку Ольтрепо Павезе (Strada del Vino e dei Sapori dell'Oltrepò Pavese), довжиною 60 кілометрів, де можна скуштувати такі типові продукти ГЗ, такі як Саямі ді Варці (Salame di Varzi DOP) та вино Ольтрепо (Oltrepò). Традиційні продукти розповідають і зберігають історію територій. Наприклад, сир Багосс (Bagoss), який є візитівкою маленького містечка Баголіно провінції Брешія, від якого він отримав назву: «Багосс», по суті, є терміном, яким мешканці Баголіно індефікують себе на місцевому діалекті. Або сир Матуск (Matusc), дуже старий і бідний сир, який у минулому фермери тримали для власного вжитку, а на ринку продавали більш цінний Бітто. Він досі виробляється в містечкі Альбаредо (Albaredo) та є типовим продуктом малого сімейного господарства. Існують також традиційні продукти з цікавою назвою, наприклад, «козяча скрипка» (il violino di capra), шинка, яка своєю формою нагадує музичний інструмент. Всі ці продукти отримали додаткову вартість завдяки їх просуванню на ринку гастрономічних туристичних послуг. Особливу увагу гастрономічних туристів приваблюють традиційні продукти з незвичайними кольорами, такі як рожева спаржа Меззаго та біла картопля з Орено з містечка Монца Бріанца (Monza Brianza) і фіолетова картопля Камподольчино (з містечка Сондріо (Sondrio), яка відома своїми високими антиоксидантними властивостями та культивується в селі Старледжіа (Starleggia) на висоті

понад 1500 метрів над рівнем моря. Маршрути, які об'єднують місця виробництва зазначених продуктів – це справжні маршрути смаку, метою яких є пропаганда і просування типових і якісних продуктів харчування і вина, одночасно включених до історико – культурних традицій територій.

Територіальна структура Доріг Вина та Смаку Ломбардії представлена на Рис.2. В цілому можна зробити висновок що відсутні обмеження щодо максимальної та мінімальної протяжності гастрономічного маршруту. За формою гастрономічні маршрути можуть бути лінійними, радіальними, замкненими, мережевими. Форма маршруту визначається географічними, історико-культурними та виробничими характеристиками території. Територію, у межах якої проходить гастрономічний маршрут, доцільно розглядати, розвивати та просувати як еногастрономічну туристичну дестинацію.

Висновки. Досвід організації еногастрономічних маршрутів в Італії є інноваційним для України та заслуговує на особливу увагу для його імплементації на сільських територіях. «Дороги вина та смаку» виступають ефективним інструментом для розвитку еногастрономічного туризму та усіх, пов'язаних з ним, форм діяльності; сприяють культурному, економічному, екологічному розвитку виноградарсько-виноробних та інших автентичних ландшафтів, розвитку ініціатив, які спрямовані на відновлення та зміцнення традицій, економічної та культурної самобутності місцевих спільнот та валоризацію (надання додаткової вартості) території в цілому.

Через реалізацію в Україні концепції "Доріг вина та смаку" можна вжити ефективних заходів для збереження, відновлення і зміцнення біорозмаїття і культурної спадщини сільських територій, шляхом інтегрованого розвитку агровиробництва та туризму, що забезпечить диверсифікацію виробничої діяльності місцевих спільнот на засадах сталого розвитку. Досвід Італії також ставить у порядок денний для України такі важливі питання як: імплементація системи географічних зазначень; розробка законодавчо-регламентних засад розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні; розробка національної концепції розвитку винного та гастрономічного туризму на засадах сталого розвитку; відкриття наукової дискусії щодо розробки теоретичних та методологічних засад дослідження ено- та гастрономічного туристично-рекреаційного потенціалу регіонів; збереження та просування національної гастрономічної спадщини та започаткування перших практичних проєктів на локальному та регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. О.О. Мотузенко, О.Ю. Дмитрук, Д.В. Петліна, Гастрономічна мережа ЮНВТО для сприяння сталому розвитку гастрономічного туризму/ Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Сталий розвиток туризму на засадах сталого розвитку: освіта, наука, практика», Львів, 2018, стр.295-300

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень – Офіційний портал Верховної Ради України - Режим доступу - http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61052
3. Глобальний звіт по Гастрономічному туризму ЮНВТО, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/food_tourism_ok.pdf ;
4. Другий Глобальний звіт по Гастрономічному туризму ЮНВТО, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/gastronomy_report_web.pdf;
5. Сукупність висновків 1-го Всесвітнього форуму продовольчого туризму ЮНВТО, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/conclusions_english_v2.pdf;
6. План заходів мережі ЮНВТО на 2016- 2017 рр.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gastronomyactionplanweb.pdf>
7. Офіційний сайт Всесвітньої продовольчої туристичної організації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://worldfoodtravel.org>
8. Офіційний сайт «La Coldiretti» - Режим доступу - <https://www.varesenews.it/2018/07/turismo-1500-km-strade-dei-sapori/737246/>
9. Офіційний сайт Федерації Доріг Вина і Смаків та сільського господарства Ломбардії - Режим доступу - http://www.viniesaporidilombardia.it/?page_id=43&lang=it
10. Офіційний сайт Дороги вина та смаку Мантованського різотто – Режим доступу- www.stradadelrisomantovano.it
11. Сайна С. Харчовий туризм та кулінарний турист.– Режим доступу - <https://www.clemson.edu/centersinstitutes/tourism/documents/Shenoy2005.pdf>
12. Офіційний сайт «Agriturismo» – Режим доступу - <http://www.agriturist.it/it/legge-strade-del-vino-legge-268/1999/30-5348.html>
13. Офіційний сайт Дороги вина та смаку Феррари – Режим доступу - <http://www.stradaviniesaporiferrara.it/upload/ca2b455c95f75f2fa7d60a21352f69be.pdf>
14. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики, продовольства, лісів та туризму Італії (MIPAF) – Режим доступу- <https://www.politicheagricole.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/13759>
15. Закон №268 від 27 липня 1999. Офіційний сайт Парламенту Республіки Італія – Режим доступу- <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/99268l.htm>
16. Global Report on Gastronomy Tourism: The Case of Japan, UNWTO, 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/web_version_flyer_gastronomy_japan_roneo_3.pdf
17. Мережа винного туризму ЮНВТО – Режим доступу: <http://affiliatemembers.unwto.org/content/wine-tourism-network>
18. Мережа Гастрономічного туризму ЮНВТО – Режим доступу: <http://affiliatemembers.unwto.org/content/gastronomy-tourism-network>

Список использованных источников

1. А.А. Мотузенко, А.Ю. Дмитрук, Д.В. Петлина, Гастрономическая сеть ЮНВТО для содействия устойчивому развитию гастрономического туризма / Материалы I Международной научно-практической конференции «Устойчивое развитие туризма на принципах устойчивого развития: образование, наука, практика», Львов, 2018, стр.295-300
2. Проект Закона о внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины по совершенствованию правовой охраны географических указаний - Официальный портал Верховной Рады Украины - Режим доступа - http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61052
3. Глобальный отчет по Гастрономическому туризму, ЮНВТО, 2012 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/food_tourism_ok.pdf;
4. Второй Глобальный отчет по Гастрономическому туризму, ЮНВТО, 2017 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/gastronomy_report_web.pdf;
5. Совокупность выводов 1-го Всемирного форума ЮНВТО по продовольственному туризму, 2015 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/conclusions_english_v2.pdf;
6. План действий Сети ЮНВТО на 2016 \ 2017 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gastronomyactionplanweb.pdf>
7. Официальный сайт Всемирной продовольственной туристической организации [электронных ресурс]. - Режим доступа: <http://worldfoodtravel.org>

8. Официальный сайт «La Coldiretti» - Режим доступа - <https://www.varesenews.it/2018/07/turismo-1500-km-strade-dei-sapori/737246/>
9. Официальный сайт Федерации Дорог Вина и Вкусов и сельского хозяйства Ломбардии - Режим доступа - http://www.viniesaporidilombardia.it/?page_id=43&lang=it
10. Официальный сайт Дороги вина и вкуса Мантованского ризотто - Режим доступа - www.stradadelrisomantovano.it
11. Сайна С. Пищевой туризм и кулинарный туризм. - Режим доступа - <https://www.clemson.edu/centersinstitutes/tourism/documents/Shenoy2005.pdf>
12. Официальный сайт «Agriturismo» - Режим доступа - <http://www.agriturist.it/it/legge-strade-del-vino-legge-268/1999/30-5348.html>
13. Официальный сайт Дороги вина и вкуса Феррары - Режим доступа - <http://www.stradaviniesaporiferrara.it/upload/ca2b455c95f75f2fa7d60a21352f69be.pdf>
14. Официальный сайт Министерства аграрной политики, продовольствия, лесов и туризма Италии (MIPAF) - Режим доступа - <https://www.politicheagricole.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/13759>
15. Закон №268 от 27 июля 1999 Официальный сайт Парламента Республики Италия - Режим доступа - <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/99268l.htm>
16. Глобальный отчет по Гастрономическому туризму: практика Японии, ЮНВТО, 2018 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/web_version_flyer_gastronomy_japan_roneo_3.pdf
17. Сеть винного туризма ЮНВТО - Режим доступа: <http://affiliatemembers.unwto.org/content/wine-tourism-network>
18. Сеть гастрономического ЮНВТО - Режим доступа: <http://affiliatemembers.unwto.org/content/gastronomy-tourism-network>

References

1. Motuzenko O., Dmytruk O., Petlina D. UNWTO Gastronomy Network to promote the sustainable development of gastronomic tourism // Materials of the International Scientific and Practical Conference "Sustainable Tourism Development on the Basis of Sustainable Development: Education, Science and Practice", Lviv, 2018, pp. 295-300
2. Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Legal Protection of Geographical Indications - Official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine - Access mode: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61052
3. Global Report on Gastronomy Tourism, UNWTO, 2012 - Access mode: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/food_tourism_ok.pdf;
4. Second Global Report on Gastronomy Tourism, UNWTO, 2017 - Access mode: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/gastronomy_report_web.pdf;
5. The set of conclusions of the 1st UNWTO World Forum on Food Tourism 2015 - Access mode: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/conclusions_english_v2.pdf;
6. The UNWTO Network Action Plan 2016 \ 2017 - Access mode: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gastronomyactionplanweb.pdf>
7. Official website of the World Food Tourism Organization - Access mode: <http://worldfoodtravel.org>
8. La Coldiretti Official Site - Access mode: <https://www.varesenews.it/2018/07/turismo-1500-km-strade-dei-sapori/737246/>
9. Official website of the Federation of Wine and Taste Roads and Agriculture of Lombardy – Access mode: http://www.viniesaporidilombardia.it/?page_id=43&lang=it
10. Official website of Wine and Taste Roads of Mantova risotto - Access mode: www.stradadelrisomantovano.it
11. Sajna S. Food tourism and the culinary tourist - Access mode: <https://www.clemson.edu/centersinstitutes/tourism/documents/Shenoy2005.pdf>
12. Agriturismo official website - Access mode: <http://www.agriturist.it/it/legge-strade-del-vino-legge-268/1999/30-5348.html>
13. Official website of Ferrara Wine and Taste Road - Access mode: <http://www.stradaviniesaporiferrara.it/upload/ca2b455c95f75f2fa7d60a21352f69be.pdf>
14. Official MIPAF website - Access mode: <https://www.politicheagricole.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/13759>
15. Law No. 268 of July 27, 1999. The Official website of the Parliament of the Republic of Italy – Access mode: <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/99268l.htm>
16. Global Report on Gastronomy Tourism: The Case of Japan, UNWTO, 2018 - Access mode: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/web_version_flyer_gastronomy_japan_roneo_3.pdf
17. UNWTO Wine Tourism Network – Access mode: <http://affiliatemembers.unwto.org/content/wine-tourism-network>

18. UNWTO Gastronomy Tourism Network –
<http://affiliatemembers.unwto.org/content/gastronomy-tourism-network>

Access mode: